

4

Energiearmoede bestrijden en de energieprestatie van woningen verbeteren

<i>Belangrijkste maatregelen van de Regering</i>	<i>Nut</i>	<i>Geschiktheid</i>
De energiepremies hervormen	✓	✗
De energiebegeleiding reorganiseren	✗	✗
De uitvoering van energiebesparende werkzaamheden tijdens de huurovereenkomst mogelijk maken	~	✗
De waterprijs reguleren	✓	✗

Context

Te veel Brusselse gezinnen hebben moeilijkheden om hun water-, gas- of elektriciteitsfactuur te betalen. Zo liep in 2015 meer dan 21% van de Brusselaars het risico op energiearmoede, wat betekent dat ze worden geconfronteerd met een te hoge energiefactuur in vergelijking met hun inkomen, dat ze «abnormaal» besparen op hun verbruik of dat ze verklaren «financiële problemen te hebben om hun woning correct te verwarmen». Het is dan ook van doorslaggevend belang om een effectieve toegang tot gas, elektriciteit en water voor alle Brusselaars te waarborgen.

De kwaliteit van de woning is een factor die zwaar doorweegt op de energiefacturen. Vooral gezinnen met een laag inkomen zijn verplicht verouderde, slecht geïsoleerde en dus energievervlindende woningen te huren. Mensen met een laag inkomen en huurders worden het vaakst getroffen door deze vorm van armoede.¹

In haar gewestelijke beleidsverklaring stelde de regering bereid te zijn de ingevoerde middelen te evalueren en te rationaliseren, de bescherming van de consument te versterken, de energieprestatie van gebouwen te verbeteren en de stappen die burgers moeten nemen om toegang te krijgen tot premies te vergemakkelijken.

Er werd snel een aantal erg concrete maatregelen genomen, zoals de toegankelijkheid van de groene lening voor iedereen of de hervorming van de energieprijzen. Toch heeft de reorganisatie van de energierichtlijnen een rechtstreekse invloed gehad op het buurtwerk. Het middel kon effectief worden verbeterd en geoptimaliseerd, maar een deel van het publiek wordt nu minder begeleid dan vroeger, terwijl alle indicatoren² duidelijk wijzen op een toenemende verarming.

In dit stadium van de legislatuur werden verschillende maatregelen en pistes voor wijziging bestudeerd, onder meer via Brugel, de Brusselse regulator voor energie. Ze hadden betrekking op de progressieve tarifiering, de andere eventuele wijzen van tarifiering, de beslissingen van de vrederechter en algemener de bescherming van de consument. Tot nu toe werden de verenigingen op het terrein weinig bij dit werk betrokken. Deze studies hebben nog niet tot concrete voorstellen geleid. Leefmilieu Brussel is ook van plan de EPB verwarming te hervormen. Wij hopen dat de nieuwe middelen gericht zullen zijn op meer zekerheid voor de huurder met ondersteuning van iedereen met naleving van zijn verplichtingen (bijvoorbeeld door een onderhoudspremie in te voeren voor gezinnen met een laag inkomen).

Merken we nog op dat de slimme meters gevolgen zullen hebben voor de bescherming van het privéleven en de sociale beschermingsmaatregelen van de consument. Over deze technologische evolutie wordt momenteel absoluut onvoldoende gecommuniceerd om de burgers en de maatschappelijk werkers in staat te stellen een standpunt in te nemen. Nochtans zijn de uitdagingen niet gering!

1. *Barometer Energiearmoede*, editie 2017, online beschikbaar: <https://www.kbs-frb.be>.
2. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de *Barometer Energiearmoede* of uit de jaarverslagen van Brugel of Hydrobru.

De energiepremies hervormen

Nut ✓

Geschiktheid ✗

Beschrijving

Het Brussels Gewest stelt verschillende financiële stimulansen voor om de renovatie en verbetering van woningen te ondersteunen. De voorgestelde premies kunnen variëren afhankelijk van het inkomen en het statuut van de aanvragers.

Het systeem van de premies is sinds 2016 aangepast, zodat:

- de hoogste premies toegankelijk zijn voor collectieven, mede-eigenaars en eigenaars-verhuurders³;
- de premies voor huishoudtoestellen, zonnepanelen... worden geschrapt;
- premies in het leven worden geroepen voor de vervanging van de gasketel en het plaatsen van buizen in schoorstenen;
- de premies worden opengesteld voor andere doelgroepen (scholen, hogescholen en universiteiten);
- de aanvragen van meerdere premies op één enkel formulier worden samengebracht.

Beoordeling

Bij deze hervorming ligt de nadruk op 3 fundamentele posten in termen van energierenovatie: audit, isolatie en verwarming. Men tracht bovendien het doelpubliek uit te breiden zonder de toegekende bedragen te verhogen. We vinden het uiteraard goed dat zoveel mogelijk mensen ertoe worden gestimuleerd om energierenovaties met een grote milieu-impact uit te voeren, maar de premies ondersteunen niet langer de mensen die verder willen gaan dan het “strikt noodzakelijke minimum” om de negatieve effecten van de woningsector op het milieu te verminderen en we stellen ons ernstige vragen bij de mogelijkheid van de meest bescheiden gezinnen om mee te gaan in deze energietransitie. Zal het voldoende zijn om de eigenaars-verhuurders bij het middel te betrekken om ook de energiekwaliteit van huurwoningen te verbeteren?

De afschaffing van de premie voor energiezuinige huishoudtoestellen doet ook vragen rijzen. De terbeschikkingstelling voor iedereen, zonder rekening te houden met het inkomen, was weliswaar betwistbaar, maar dit voordeel – waarvan mensen met de laagste inkomens veelvuldig gebruikmaakten – gaf hen rechtstreeks toegang tot minder energieverblindende toestellen, soms bovenop steun van het OCMW.

Voorstellen

Wij stellen voor premies in te voeren voor iedereen, huurders of eigenaars, waarmee zij hun verplichtingen kunnen nakomen. Een premie voor het onderhoud of de periodieke controle van stookketels zou bijvoorbeeld nuttig zijn. Deze zou gecombineerd kunnen worden met de overgangperiode voor de omschakeling van gas in Brussel⁴, de compatibiliteit en de veiligheid van de apparatuur verzekeren en zo de energie-efficiëntie van mensen met een laag inkomen verhogen.

—
3. Op voorwaarde dat de werkzaamheden betrekking hebben op een van de 3 eerste aanbevelingen van het EPB-attest en dat de huurovereenkomst voor minstens 3 jaar is geregistreerd.

4. Omschakeling van arm gas (L) naar rijk gas (H) als gevolg van de voorziene stopzetting van de invoer van gas uit Nederland.

De energiebegeleiding reorganiseren

Nut ✘

Geschiktheid ✘

Beschrijving

De sector van de begeleiding van huishoudens werd als volgt gereorganiseerd:

- centralisering van de energiehuizen, gevolgd door de fusie met de Stadswinkel die sinds dit jaar samen Homegrade.brussels vormen;
- schrapping van de sociale begeleiding van de energiedienst van de FBMD (eerstelijnsacties) en versterking van het Steunpunt SocialEnergie (tweedelijnsacties);
- budgettaire vermindering van 15% voor talloze spelers, waardoor de druk op de diensten aan particulieren toeneemt. Infor GasElec en het Netwerk Wonen moeten met minder middelen dezelfde dienstverlening aanbieden.

Beoordeling

Deze maatregel was nadelig voor de begeleiding van gezinnen. De werkonzekerheid van de energieadviseurs was waarschijnlijk de oorzaak van een groter personeelsverloop binnen de teams, wat als rechtstreeks gevolg had dat er geen vertrouwensband met de gezinnen kon worden opgebouwd.

De organisaties worden geconfronteerd met een toenemende vraag en de maatschappelijk werkers hebben niet voldoende tijd om een huisbezoek te doen, wat nochtans essentieel is in een begeleidingsfunctie.

Begeleiding inzake energie is een werk van vertrouwen, van nabijheid waarvoor men de situatie van het gezin in zijn geheel en in zijn complexiteit moet benaderen. Dit vraagt tijd en middelen. Maar uiteindelijk leidt dit wel tot zeer duidelijke positieve cijfers.

Voorstellen

Wij roepen op de middelen die zijn geïnvesteerd in controle en repressie⁵, die volgens ons weinig efficiënt zijn in verhouding tot de kosten die ze met zich meebrengen, te herbestemmen naar meer begeleiding van de gezinnen. Men moet investeren op de lange termijn om de gezinnen te adviseren en hen in staat te stellen enerzijds hun energiekosten beter te beheren en anderzijds de rechten en plichten die verband houden met de toegang tot energie die – we herhalen het nogmaals – een basisbehoefte is, effectief na te leven.

5. Wij benadrukken hier maatregelen zoals de plaatsing van een budgetmeter of het maximumtarief dat de leverancier oplegt wanneer beschermde klanten het opgelegde betalingsplan niet naleven.

De uitvoering van energiebesparende werkzaamheden tijdens de huurovereenkomst mogelijk maken

Nut ~

Geschiktheid ✗

Beschrijving

De ontwerpordonnantie over de woninghuur biedt verhuurders de mogelijkheid om tijdens de huurovereenkomst energiebesparende werkzaamheden uit te voeren, die worden beschouwd als gunstig voor de huurders en voor het park van huurwoningen in het algemeen. Deze werkzaamheden moeten beperkt zijn in de tijd, kunnen worden uitgevoerd in een woning die wordt bewoond en mogen geen verlies van wooncomfort met zich meebrengen. Ze mogen door de verhuurder aan de huurder worden opgelegd.

Een verhoging van de huurprijs kan worden doorgevoerd als beide partijen hiermee vooraf akkoord gaan.

Beoordeling

In de richtsnoeren voor de regionalisering van de huurovereenkomst stond geschreven dat de werkzaamheden moesten “bijdragen tot de vermindering van de lasten en/of tot de verhoging van het comfort van de huurder”. Deze overweging wordt helemaal niet waargemaakt in het ontwerp.

Aangezien deze werkzaamheden kunnen leiden tot een herziening van de huurprijs, moet dit worden gekaderd door de regering en mag dit niet aan het oordeel van de partijen worden overgelaten. De huurder is niet in staat om over zijn huurprijs te onderhandelen.

De maatregel zoals hij nu bestaat, zet de deur open voor de uitvoering van werkzaamheden waarvan het niet zeker is of ze de huurder effectief ten goede zullen komen, terwijl hij er wel de lasten van ondervindt. De afwezigheid

van straffen bij overschrijding van de termijnen doet vrezen voor relatief langdurige werven. De machtsverhouding tussen verhuurder en huurder is overigens niet in evenwicht gezien het tekort aan betaalbare woningen van goede kwaliteit op de private markt. De eigenaar kan dus verschillende drukingsmiddelen gebruiken om de huurder ertoe te verplichten een verhoging van de huurprijs te aanvaarden, die – bovendien – niet noodzakelijk in verhouding staat tot de effectieve besparingen van de huurder als gevolg van een vermindering van zijn verbruik.

Voorstellen

Maatregelen om de kwaliteit van woningen te verbeteren en energiebesparingen te stimuleren, juichen wij uiteraard toe. Toch mogen ze niet worden uitgevoerd ten nadele van de huurder.

We herinneren eraan dat de verhuurder altijd de mogelijkheid heeft om werkzaamheden uit te voeren tussen twee huurovereenkomsten in.

Als energiebesparende werkzaamheden tijdens de huurovereenkomst mogelijk worden gemaakt, moeten ze evenwel beter gereguleerd zijn. Er moet duidelijk worden aangegeven dat het niet mag gaan om werkzaamheden die het gebouw conform maken. De regering moet de eventuele herzieningen van de huurprijzen omkaderen, afhankelijk van de aard en de kostprijs van de uitgevoerde werkzaamheden, maar ook van de mogelijke energiebesparingen voor de huurder (via een nauwkeurig rooster, dat wordt opgesteld na een strikte studie van de besparingen die de huurder werkelijk kan doen).

De waterprijs reguleren

Nut 

Geschiktheid 

Beschrijving

In juni 2016 besliste de Brusselse regering om een “onafhankelijke controleinstantie” van de waterprijs in te voeren. Er werd gekozen voor Brugel⁶ om deze prijsregulering te ondersteunen, maar ook om advies te geven en studies uit te voeren van de watersector in het algemeen.

Beoordeling

De regulering van de watersector is een belangrijke uitdaging vanwege het vitale karakter. Het lijkt normaal dat de prijzen worden gecontroleerd en beheerd. De invoering van een onafhankelijke instantie voor controle van de prijzen maakt het mogelijk de nodige expertise te ontwikkelen voor deze uitdaging van objectiviteit.

De kwestie van de waterprijs blijft evenwel een politieke keuze. Momenteel wordt de reële kost⁷ van het water gefinancierd door de gefactureerde bedragen en door een financiële bijdrage van het gewest. De oprichting van een onafhankelijke instantie zou de politieke verantwoordelijkheid kunnen verdunnen.

Bijvoorbeeld: als het politiek gezien moeilijk is een beslissing tot prijsverhoging te nemen, kan het “delegeren” van deze beslissing aan een onafhankelijke instantie de zaken veranderen.

Voorstellen

Om elke technocratische afwijking te vermijden, moeten we de opdrachten van Brugel duidelijk afbakenen, zodat de politieke verantwoordelijkheid van de waterprijs behouden blijft, waardoor de financiële toegankelijkheid van water voor iedereen gewaarborgd blijft.

Bij de beslissing om deze instantie op te richten, had de regering de opdrachten van Brugel kunnen uitbreiden naar het voorbeeld van wat de energieregulatoren doen: controle en studies van sociale maatregelen of oplossing van geschillen buiten de rechtbank om.

De kwestie van toegankelijkheid tot voldoende water van goede kwaliteit blijft vandaag de dag een grote uitdaging. Het aantal afsluitingen als gevolg van een besluit van de vrederechter vanwege een onbetaalde factuur blijft toenemen. Er bestaan oplossingen om de trend te keren:

- Maandelijkse facturen opstellen;
- Onderhandelingen over redelijke afbetalingsplannen met Hydrobru vergemakkelijken;
- De plaatsing van individuele meters in woningen ondersteunen zodat iedereen gebruik kan maken van de progressieve en solidaire watertarifiering.

Momenteel heeft de regering een comité van waterverbruikers opgericht. Ze heeft ook een werkgroep opgericht met verschillende spelers rond het thema waterarmoede. Wij hopen dat deze twee praat- en uitwisselingsfora verenigingen in staat zullen stellen aanbevelingen te doen die vervolgens kunnen worden omgezet in beleidsmaatregelen die het recht op voldoende water van goede kwaliteit voor iedereen zo concreet mogelijk maken.

6. BRUGEL is de Brusselse regulator voor de gas- en elektriciteitsmarkt. Hij heeft een opdracht tot verlening van advies aan de overheid over de organisatie en de werking van de gewestelijke energiemarkt enerzijds, en een algemene opdracht van toezicht op en controle van de toepassing van de hiermee verband houdende ordonnaties en besluiten anderzijds.

7. De reële kost betekent dat de waterprijs alle kosten omvat die verband houden met de uitvoering van diensten in verband met water, met andere woorden alle uitgaven voor de distributie van drinkwater en de sanering van afvalwater.

- Het maatschappelijk middenveld bevragen over de invoering van slimme meters, communiceren over de voorziene acties en eisen behouden met betrekking tot respect voor het privéleven en sterke sociale bescherming voor kwetsbare gezinnen

Onze voorstellen

- De plaatsing van individuele meters in woningen ondersteunen
- De herzieningen van huurprijzen omkaderen na de uitvoering van werkzaamheden voor energieverbetering van een woning tijdens de huurovereenkomst
- De hervorming van de EPB verwarming voortzetten in goed overleg met de verenigingssector
- Meewerken aan sociale begeleiding inzake energie van gezinnen in armoede die in “energiezeven” wonen
- Wetgeving opstellen over de afrekeningen en de verdeling van de lasten
- De toegang tot het sociaal tarief voor gas en elektriciteit uitbreiden
- De solidaire en progressieve tarifiering van water herzien
- De informatie aan de verbruikers versterken zodat zij hun rechten kunnen uitoefenen
- De toegang tot energie voor mensen zonder papieren verzekeren